

Voszka Éva

Versenyteremtés – alkuval. Demonopolizáció és állami támogatás az átalakulás idején,
Akadémia Kiadó 2003

A tervgazdaság alapvető jellemzői közé tartozott a vállalatok centralizált szervezeti rendszere és a puha költségvetési korlátot fenntartó állami újraelosztás. Az átalakulástól azt lehetett várni, hogy a magántulajdonnal együtt a verseny is erősödik: felbomlanak a korábban mesterségesen létrehozott nagyvállalatok, csökken a versenytorzító redisztribúció. Ezzel szemben az ezredforduló mindennapjai nálunk is a monopolista praktikák és a nagy fúziók híreitől, az egymásra licitáló újraelosztási tervek és programok, ráadásként az Európai Unió támogatásainak ígéreteitől hangosak.

Gyengék maradtak-e valóban Magyarországon a verseny strukturális alapjai? Milyen gazdasági és politikai érdekek tartják fenn a támogatások narkotikumát, milyen erők teszik ciklikus jellegűvé az újraelosztást? Lehet-e tartósan erősíteni a versenyképességet a verseny rovására? A könyv az elméleti keretek és a gazdaságpolitikai dilemmák elemzése mellett apparátusi döntések és vállalati esetek színes palettáját kínálja az Olvasónak, személyes beszélgetéseket és a kortárs történelem levéltárának tekintett napi sajtó cikkeit is felhasználva illeszti össze a sikerek és kódot kudarckoz mozaikjait.

Tartalomjegyzék

Bevezetés

I. Gazdasági átalakulás és verseny

1. A versenyteremtés régi és új dilemmái

Az átalakulásból adódó sajátos válaszok

A strukturalista megközelítés érvényessége

Fennmaradó és erősödő ellenérvek

A részpolitikák ellentmondásai

A rendszerváltó privatizáció kitüntetett szerepe

2. Versenykorlátozás: állami támogatás és piacteremtés

Központi újraelosztás és vertikális függés

Redisztribúció és puha költségvetési korlát

A redisztribúció formái

Újraelosztás és verseny - az átalakulás redisztribúciós dilemmái

II. Versenyteremtés és privatizáció

1. A túlcentralizált örökség és az első korrekciós kísérletek

1. 1. A monopolizált szerkezet kialakulása és a bomlás kezdete

1. 2. Átmenet az átmenethez: 1987-1989

Központi kampány vagy szerves fejlődés?

Hagyományos módszerek és új megközelítések
„Spontán privatizáció”: a társaságok halmazára bomlás

2. „Versenypolitikai imperializmus” vagy visszahúzóds?

2. 1. Régi viták új köntösben

2. 2. A „darázsfészek” elkerülése a versenyszabályozásban

Egyetemesség vagy korlátozott hatókör?

Hatalom vagy függetlenség?

A „túlterjeszkedés” és a perifirikusság veszélye

2. 3. Régi módszerek felmelegítése: demonopolizáció és kiválás

A tulajdonosi jogok központosítása

A hamvába holt központi kampány

Sikeresebb kiválási kezdeményezések

2. 4. Hárítások és nekibuzdulások a privatizációs politikában

A „még nem megfelelő” jogi háttér

A decentralizáció új hulláma – és beépített korlátai

2. 5. „Visszahúzóds joggyakorlat:” a Gazdasági Versenyhivatal szerepe

A Gazdasági Versenyhivatal mint meghívott

A Gazdasági Versenyhivatal mint döntéshozó

Az engedékenységs okai és értékelése

2. 6. Decentralizációs frontvonalak és elmosódsuk

3. Változatok a privatizáció és a decentralizáció kapcsolatára

3. 1. Intézményes felbontás – kivételekkel (az előprivatizáció)

3. 2. A privatizáció és a szétválasztások összekapcsolása

A „spontán privatizáció” utóélete

A lejtőn nincs megállás: felszámolások és a bomlás tovaterjedése

Felemás decentralizációk

Leválasztások: megcsonkítás vagy kedvezmény?

3. 3. Az egyben eladások típusai

Jó és feljavított vállalatok - külső szövetségesekekkel

A decentralizáció vállalati sabotálása

Természetes és regionális monopóliumok eladása

A szervezeti integráció régi és új mozgatórugói

4. Összegzés: fakó minden teória

Hullámzó decentralizáció

Fokozatos átalakulás: politikai indítékok és az előképek szerepe

Ellentmondásos politikai és apparátusi érdekek

Az üzleti szféra differenciált érdekei

Meghatározó ismérvek nélkül

Világos modellek hiánya

III. Állami piacteremtés és újraelosztás

1. *Mi mennyi?*

A támogatások számítási módszerei

A gazdaságon belüli újraelosztás mértéke

2. *Az átfogó redisztribúciótól az „iparpolitikai” szakaszig: bomlás és visszaépülés*

2. 1. Hagyományok és a bomlás kezdete

2. 2. Eltökélttség és tűzoltás

A piacteremtés elutasítása

Életmentő veszteségtérítés, „katalizálás” és állami garanciák

2. 3. Az újraelosztás kiterjedése

Konzolidációs hullámok

Félsiker és tovaterjedés

2. 4. Nyomás a piacteremtés felújítására

Módszerek és vállalati részsikerek

Előny a külföldiekénél

3. *A „kereskedelempolitikai” szakasz*

3.1. Egy gyékényen: a jövedelem újraelosztás folytatása

3. 2. ÁPV Rt.: a megerősödött redisztribúciós alközpont

Veszteségtérítés, befektetés, garancia

Garantált piacok és profitok

3.3. A piacteremtés régi és új formái

Továbbélő vállalati igények

A stabilizációs program: normatív piacteremtés

Még egyenlőbbek: differenciált kedvezmények

Átláthatóbb lett-e a rendszer?

4. *A „kiegyenlítő szakasz”: a redisztribúció új hulláma az ezredfordulón*

4. 1. Konzolidáció és más visszaállamosítások

4.2. A szerepek megkettőzése: az ÁPV Rt. és a Magyar Fejlesztési Bank

Közpénzek átcsatornázása és a “különleges feladatok”

A különleges bank stratégiai feladatai

4. 3. Piacok és szereplők teremtése

Új krízis – régi módszerek és fenntartott kedvezmények

Előny a hazai vállalkozóknál?

4.4. A felzárkóztatás szélesebb körei

Kiterjesztés a választások előtt

„A gazdasági korszakváltás programja”

Felemás sikerek, egyértelmű torzítások

5. *Új ciklus kezdetén: folytonosság és eltolódás*

5.1. Támogatás helyett privatizáció?

5.2. Átmentett adókedvezmények

5.3. Programok dömpingje

6. *Narkotikum, mindenkinek*

6. 1. Az állami redisztribúció jellemzői az átalakulás idején

Az újraelosztás ciklikus jellege

Formaadó kormányzati ciklusok: a preferált körök váltakozása

Változékonny eszközök, képlékeny döntési kritériumok

Cégmentő és profitnövelő újraelosztás – a költségvetési korlát keményedése

Öngerjesztő összjátékok

A tovaterjedés korlátai

6. 3. A sikerek feltételei és a kódolt kudarcok

Átváltások

A redisztribúció hatékonyságának méréséről

Zárszó a korlátozott kölcsönhatásokról és a kilátásokról

Hivatkozások

Táblázatok